

**ASIGURAREA MIXTĂ DE
VIAȚĂ-
VERSUS PENSIE PRIVATĂ**

**CONCEPTE TEORETICE, CERCETĂRI ȘI STUDII
DE CAZ**

OANA CLAUDIA IONESCU

**ASIGURAREA MIXTĂ DE
VIAȚĂ-
VERSUS PENSIA PRIVATĂ**

**CONCEPTE TEORETICE, CERCETĂRI ȘI STUDII
DE CAZ**

„Nu există nici un subiect cu o importanță mai mare decât îmbătrânirea populației și furnizarea protecției sociale pentru persoanele vârstnice“.

*Joseph Stiglitz, fost Economist Șef al Băncii Mondiale,
Laureat al Premiului Nobel pentru Economie*

EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2015

Colecția ȘTIINȚE ECONOMICE

Redactor: Gheorghe Iovan

Tehnoredactor: Ameluța Vișan

Coperta: Monica Balaban

Editură recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.) și inclusă de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (C.N.A.T.D.C.U.) în categoria editurilor de prestigiu recunoscut.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

IONESCU, OANA-CLAUDIA

Asigurarea mixtă de viață versus pensie privată : concepte teoretice, cercetări și studii de caz / Oana-Claudia Ionescu. - București : Editura Universitară, 2015

Conține bibliografie

ISBN 978-606-28-0405-3

368

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/9786062804053

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul Editurii Universitare

Copyright © 2015

Editura Universitară

Editor: Vasile Muscalu

B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București

Tel.: 021 – 315.32.47 / 319.67.27

www.editurauniversitara.ro

e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

Distribuție: tel.: 021-315.32.47 / 319.67.27 / 0744 EDITOR / 07217 CARTE

comenzi@editurauniversitara.ro

O.P. 15, C.P. 35, București

www.editurauniversitara.ro

CUPRINS

INTRODUCERE.....	7
Capitolul I SECURITATEA FINANCIARĂ A PERSOANELOR VÂRSTNICE – O ABORDARE DIN PERSPECTIVĂ EUROPEANĂ.....	14
I.1. Protecția socială prin intermediul asigurărilor de pensii.....	16
I.1.1. Evoluția sistemelor de securitate socială bazate pe principiul „asigurării” și cel al „universalității”	21
I.1.2. Asigurările sociale publice versus private	26
I.2. Securitatea socială și dreptul la pensie în documentele internaționale	29
I.3. Rolul statelor membre și al Uniunii Europene în domeniul pensiilor.....	39
I.4. Necesitatea reformării sistemului de pensii în statele membre UE.....	43
Capitolul II ASIGURAREA DE VIAȚĂ - ALTERNATIVĂ DE ECONOMISIRE PENTRU PENSIE.....	53
II.1. Importanța asigurărilor pentru economia europeană. Interacțiunea dintre activitatea de asigurări, bănci și piețe financiare	55
II.2. Efectele recesiunii economice și influențele crizei economice asupra pieței asigurărilor europene	60
II.3. Piața europeană a asigurărilor	64
II.3.1. Cadrul economic general al pieței asigurărilor și principalele piețe europene.....	64
II.3.2. Indicatori specifici de măsurare a pieței asigurărilor	71
II.4. Analiza SWOT a pieței pensiilor private și a pieței asigurărilor de viață	72

Capitolul III. EVOLUȚIA SISTEMULUI ROMÂNESC DE ASIGURĂRI PENTRU PENSIE. CARACTERISTICI ȘI TENDINȚE ACTUALE DE DEZVOLTARE.....	80
III.1. Tendințe în dezvoltarea sistemelor de pensii și instituirea dreptului la pensie. Specificitatea sistemului românesc de pensii.....	82
III.2. Principalele obiective în materie de pensie. Premisele continuării reformelor	90
III.3. Metodologia funcționării sistemului românesc de pensii. Imperative privind reforma sistemului de pensii	98
III.4. Model de estimare al necesarului individual de economisire care să permită obținerea unui nivel adecvat al ratei de înlocuire prin pensie - studiu de caz.....	105
III.4.1. Estimarea nivelului de acoperire a salariului prin intermediul pensiei private obligatorii (pilonul II)	106
III.4.2. Calculul nivelului de contribuție la pensia facultativă (pilonul III) în vederea completării ratei estimate de acoperire a salariului brut.....	113
III.4.3. Determinarea necesarului de completare a ratei de acoperire prin intermediul unei asigurări de viață cu capitalizare și componentă de economisire garantată.....	114
III.5. Siguranța și sustenabilitatea sistemului privat de pensii. Scenarii privind situația sistemului de pensii din România	130
CONSIDERAȚII FINALE.....	145
BIBLIOGRAFIE.....	149

INTRODUCERE

Prezenta lucrare abordează conceptul și evoluția sistemului de asigurări pentru pensie din perspectiva necesității sustenabilității și menținerii unui nivel adecvat al pensiilor viitoare, această problematică fiind una intens dezbătută în mediile științifice naționale și internaționale, de mare actualitate pentru situația economică și socială existentă la nivel mondial și cu numeroase implicații pe termen mediu și lung.

Se poate constata că pe plan mondial au fost create sisteme de securitate socială menite să acopere riscurile populației cu privire la șomaj, stare de sănătate, invaliditate, maternitate, sărăcie și longevitate și să garanteze accesul neîngrădit la o serie de servicii destinate păstrării demnității la nivel de individ și societate. Uniunea Europeană reprezintă cu siguranță un model demn de urmat în materie de protecție socială și joacă un rol important în asigurarea organizării și finanțării acestor sisteme dar și a realizării unei cooperări eficiente prin implementarea legislației de coordonare la nivel național, orientate cu precădere pe asigurarea unei mai bune mobilități pe piața muncii. Statele membre sunt direct răspunzătoare de nivelul de reformare al propriilor sisteme de pensii în așa fel încât să asigure adecvarea acestora dar să nu compromită stabilitatea financiară existentă la nivel național și implicit la nivelul Uniunii Europene.

În condițiile actuale, ale schimbărilor demografice fără precedent, asigurarea protecției sociale a persoanelor vârstnice

constituie o provocare la adresa tuturor statelor lumii. Sistemele de asigurări pentru pensii se confruntă cu numeroase dificultăți ce atrag atenția asupra necesității asigurării viabilității și durabilității lor financiare prin intermediul implementării reformelor. Pe parcursul ultimilor 15 ani, un număr din ce în ce mai mare de state și-au reformat propriile sisteme de pensii și au creat altele noi, implicând tot mai activ cetățenii și partenerii sociali în asigurarea unor pensii decente prin promovarea sistemelor prefinanțate administrate privat și extinderea rolului acestora în viitor. Astfel, prin reformă, statele europene trebuie să-și propună drept principal obiectiv, asigurarea viabilității financiare pe termen lung a sistemelor de pensii, în sensul menținerii în limite rezonabile a veniturilor obținute la vârsta pensionării și prevenirii sărăciei și excluziunii sociale a persoanelor în vârstă.

Criza financiară, precum și unele restricții financiare impuse de stat, au avut un impact negativ asupra sistemelor private de pensii și au scos în evidență carențele procesului de prefinanțare, fapt ce a știrbit și mai mult încrederea cetățenilor și a subliniat o dată în plus, necesitatea creării și dezvoltării unor sisteme de pensii sustenabile și adecvate din punct de vedere economic, social și politic. Aspectele sustenabilității și adecvării pensiilor sunt astfel inextricabil legate, viitoarele pensii adecvate presupunând ca sistemele de pensii să fie finanțate în mod sustenabil în societățile supuse unui proces de îmbătrânire rapidă. Într-un raport 2013 cu privire la necesitatea reformării sistemului de pensii, Banca Mondială consideră ca fiind adecvat un sistem care este în măsură să ofere întregii populații, beneficii suficiente pentru a preveni sărăcia și exluziunea socială a persoanelor aflate la vârsta pensionării, dincolo de furnizarea mijloacelor de subzistență menite să

asigure un consum constant, pe întreg parcursul vieții, unei mari majorități a populației¹.

Lucrarea de față analizează din perspectivă europeană conceptul de securitate socială și financiară prin intermediul sistemului de pensii, în contextul mondial al reformării acestui sistem, al crizei economice și a eforturilor de relansare economică, axându-se în principal pe prezentarea caracteristicilor, importanței și reglementărilor actuale precum și pe efectuarea unor analize comparative și studii de caz. Principalul obiectiv este acela de a realiza o analiză cât mai apropiată posibil de caracterul exhaustiv al subiectului, luând în considerare rezultatele cercetărilor întreprinse la nivel mondial, dar mai ales pe cele de la nivel european și național, în contextul actual al României de țară membră a Uniunii Europene. În același timp, lucrarea urmărește să îmbine preocupările privind prezentarea teoretică și conceptuală a domeniului securității sociale cu latura aplicativă, reprezentată prin determinarea unor modele eficiente de planificare financiară pentru pensie, menite să rezolve problemele viitoare ale acestui sistem.

Este un lucru deja cunoscut faptul că protecția socială în cadrul Uniunii Europene, întâmpină numeroase dificultăți ca urmare a tendințelor demografice nefavorabile, a recesiunii economice și a nivelului ridicat al șomajului. Țările Uniunii Europene sunt puse adesea în situația de a-și reforma propriile sisteme de protecție socială, pentru ca acestea să devină viabile din punct de vedere financiar dar să rămână eficiente din punct de vedere economic. Urmărind modernizarea și eficientizarea sistemelor de protecție socială a statelor membre, Consiliul

¹ Holzman Robert, Hinz Richard, „*Old-age Income Support in the 21-st Century, An International Perspective on Pension Systems and Reform*”, The World Bank Washington DC, May 2005

European de la Lisabona a stabilit în cadrul „Strategiei Europa 2020”, patru obiective prioritare pentru acest domeniu. Aceste obiective au în vedere: o mai bună integrare pe piața muncii a persoanelor vârstnice, menită să prevină exclusiunea acestei categorii sociale; construirea unor sisteme de pensii sigure și durabile; crearea unui sistem medical care să răspundă tendințelor actuale de creștere a speranței de viață; rentabilizarea muncii și asigurarea unui venit adecvat din muncă.

Slaba creștere economică potențată de criza economică prelungită, adâncirea deficitelor existente la nivel bugetar și alte cauze legate de creșterea poverii nivelului de îndatorare ce determină accentuarea instabilității financiare existente la nivel național, precum și scăderea gradului de ocupare a forței de muncă, au făcut ca sistemele de pensii să nu-și mai poată îndeplini promisiunile legate de asigurarea unei pensii adecvate, sigure și viabile. Această situație a afectat deopotrivă atât sistemele de pensii de tip redistributiv, urmare a scăderii nivelului de contribuție, cât și pe cele prin capitalizare, prin reducerea activelor fondurilor și a randamentelor obținute de către acestea.

Sustenabilitatea fondurilor de pensii de tip redistributiv (PAYG) este tot mai mult afectată de creșterea ratei dependenței economice, ca rezultat al îmbătrânirii demografice, fapt ce accentuează tot mai mult nevoia susținerii ideii de planificare financiară pentru pensie, prin intermediul unui sistem mixt, public și privat, ocupațional și/ sau individual. În consecință, devine tot mai necesară elaborarea și punerea în practică a unor strategii privind dezvoltarea acestui sector. Adeseori dezechilibrele înregistrate la nivelul sistemelor de pensii au devenit o sursă importantă de creare a unei instabilități la nivel fiscal și macro-economic și au contribuit la frânarea dezvoltării economice și la creșterea poverii fiscale. Principalele probleme cu care se confruntă sistemele de pensii

din statele membre ale Uniunii Europene, ca de exemplu îmbătrânirea populației, creșterea susținută a speranței de viață, pensionarea generației „baby boom”, precum și scăderea continuă a populației active, fac ca din această perspectivă să nu mai poată fi garantată adecvarea pensiilor. Toate aceste influențe, vor exercita o puternică presiune asupra finanțelor publice și vor diminua potențialul de creștere economică al statelor Uniunii, iar consecințele negative economice și bugetare vor fi fără precedent.

Efectul implementării reformelor sistemelor naționale de pensii se va face tot mai resimțit la nivelul întregii uniuni economice și monetare europene. Prin urmare, pensiile vor juca un rol hotărâtor pentru reușita în plan economic și social a Europei, care va fi tot mai interesată în reducerea riscului transmiterii consecințelor transfrontaliere ale politicilor sociale neadecvate din domeniul pensiilor, existente la nivel național. Pe plan mondial, guvernele din tot mai multe state au făcut pași importanți în direcția reformării sistemelor publice de pensii, în scopul reducerii deficitelor bugetare tot mai dificil de acoperit prin împrumuturi sau alte surse și diminuării ratelor de transfer dinspre salariu către pensie. Inclusiv țările centrale și est europene, cum ar fi și România, au reușit să facă trecerea de la vechile sisteme falimentare la sisteme de pensii tot mai robuste și diversificate, imune la șocurile politice, cum ar fi cele de tip multipilon, implementate după modelul Băncii Mondiale. Deși s-au făcut pași uriași în direcția extinderii acestor sisteme, baza veniturilor după pensionare este reprezentată în continuare de pensia de stat, fapt ce va determina un nivel de trai nesatisfăcător la această vârstă. Putem afirma faptul că, deși și-a atins limitele, sistemul public de pensii trebuie să subziste și în viitor. În mod cert, principiile care guvernează sistemele de pensii de tip redistributiv oriunde în lume, pot furniza rezultate favorabile doar în condițiile în care masa contribuabililor este

semnificativ mai mare față de cea a beneficiarilor curenți. În următoarele două sau trei decenii acest lucru nu va mai fi posibil, chiar și în țările în care actualmente acest echilibru se menține la un nivel acceptabil, deoarece banii colectați vor deveni tot mai insuficienți pentru a putea acoperi necesarul de fonduri destinate constituirii unor pensii decente. Unica soluție pentru a compensa această tendință negativă o reprezintă constituirea de fonduri private, prefinanțate din economiile realizate individual într-un cont personal, cu ajutorul unui sistem bine reglementat, care să funcționeze prin intermediul unor administratori specializați. Din nefericire, lucrurile nu stau tocmai așa, tendința predominantă a individului fiind aceea de a-și acoperi cu prioritate nevoile de moment și de a ignora sau chiar amâna chestiunea pensiilor pentru vremuri viitoare, posibil mai prospere. Această ignoranță poate să derive și dintr-o necunoaștere a situației reale privind perspectivele sistemului public de pensii, fapt ce poate conduce la așteptări nerealiste și la o lipsă totală de educație personală în spiritul economisirii pentru bătrânețe. Această atitudine față de nevoia de economisire pentru pensie nu este singulară pentru țările cu o tradiție mai recentă, aceste sisteme dovedindu-se a fi insuficiente chiar și în țări cu o îndelungată tradiție a serviciilor financiare. Ceea ce le diferențiază de aceste țări este situația financiară precară, care face cu atât mai necesară preocuparea pentru planificarea financiară a veniturilor aferente vârstei pensionării.

Capacitatea Uniunii Europene de a atinge cele două obiective majore ale strategiei Europa 2020, cel de creștere a ratei de ocupare a forței de muncă la 75% și cel de reducere cu minim 20 de milioane de persoane a numărului celor expuși riscului de sărăcie, este influențată de stadiul de aplicare al reformelor sistemelor de pensii din statele membre. Necesitatea reformării sistemelor de pensii capătă o tot mai mare impor-

tanță și în ceea ce privește îmbunătățirea perspectivelor de creștere economică ale Europei și este cu atât mai pregnantă în acele țări care sunt preocupate de restabilirea încrederii în finanțele publice. Uniunea Europeană poate aduce un plus de valoare acestor reforme, punând la dispoziție atât cadrul de reglementare prin intermediul unor norme juridice, cât și fonduri și instrumente de coordonare ale acestor politici. Astfel, UE elaborează principalele reglementări cu privire la combaterea discriminării pe criterii de gen și vârstă, furnizează sprijin financiar pentru susținerea acțiunilor menite să ajute persoanele în vârstă să rămână cât mai mult timp pe piața muncii și formulează recomandări specifice fiecărei țări, sprijinind guvernele naționale.

Prin cele prezentate mai sus, am conturat o mică parte a problemelor cu care se confruntă sistemul actual de pensii și am scos în evidență importanța și actualitatea acestui subiect, ce constituie obiectul prezentei lucrări. De asemenea, experiența îndelungată în activitatea didactică și în cea de specialist în domeniul asigurărilor și pensiilor private, mi-au trezit interesul pentru aprofundarea cercetării acestui domeniu, în vederea identificării neajunsurilor actualului sistem de pensii și a propunerii unor direcții de acțiune menite să contribuie la îmbunătățirea performanțelor obținute și la asigurarea unor pensii decente pentru viitorii pensionari. Numeroasele dificultăți la care va fi expusă populația vârstnică într-o perspectivă imediată, vor fi fără precedent, dacă nu se vor găsi soluții și nu se vor aplica în timp util măsuri adecvate de planificare financiară și protecție socială, care să contribuie la prevenirea creșterii nivelului de sărăcie și excluziune socială la vârsta pensionării.

CAPITOLUL I

SECURITATEA FINANCIARĂ A PERSOANELOR VÂRSTNICE – O ABORADRE DIN PERSPECTIVĂ EUROPEANĂ

Acest capitol surprinde câteva dintre problemele importante ale protecției sociale prin intermediul asigurărilor de pensii, pornind de la trecerea în revistă a principalelor aspecte legate de asigurările sociale și cele universale și continuând cu descrierea trăsăturilor specifice celor două sisteme de asigurări, publice și private. În cadrul acestui capitol, am urmărit să scot în evidență rolul politicilor sociale naționale în promovarea unor metode deschise de coordonare în domeniul pensiilor și în stabilirea obiectivelor prioritare ce fac subiectul unor dezbateri și planuri de acțiune specifice fiecărei națiuni. Acestea se regăsesc într-o serie de documente care îmbracă forma unor programe, reglementări și strategii ale Comisiei Europene, menite să sprijine și să încurajeze cooperarea dintre statele membre ale Uniunii Europene. Tot în cadrul acestui capitol am realizat o scurtă prezentare a celor mai remarcabile inițiative de ordin economic, politic și social ale Uniunii Europene și în același timp am scos în evidență rolul implicării statelor membre în privința reformării propriilor sisteme de pensii. Am realizat de asemenea și o analiză comparativă cu privire la actuala situație a sistemelor de pensii din principalele categorii de țări membre UE, grupate în funcție de tipurile de sisteme de pensii promovate la

momentul actual. Am prezentat în continuare, principalele caracteristici și avantaje ale unui sistem de pensii de tip multipilon, recomandat de Banca Mondială și adoptat de tot mai multe țări, ca urmare a noilor condiții economice și sociale, care au făcut tot mai necesară reformarea sistemelor de pensii existente. În finalul acestui capitol am identificat principalii factori care influențează funcționarea și succesul reformei acestui sistem și am evidențiat principalele obiective care au rolul de a contribui la consolidarea fiscală a sistemelor de securitate socială și la asigurarea unor pensii viabile și adecvate.

De asemenea, pornind de la contextul economic european al reformării sistemelor de pensii și de la rolul pensiei private în asigurarea sustenabilității acestui sistem, am avut în vedere două abordări importante pentru dezvoltarea unui mediu social adecvat. Prima abordare scoate în evidență necesitatea adaptării sistemului de pensii la contextul demografic actual și importanța reformării acestui sistem, precum și cele mai importante aspecte privind conceptul, rolul și evoluția pensiei private și a principalelor obiective în materie de pensie. Pornind de la faptul că reformarea sistemului de pensii s-a produs într-un mod sensibil diferit, statele Europei au adoptat modele distincte de pensii. Astfel, statele Vest Europene și-au implementat cu prioritate modele de pensii private de tip ocupațional, în timp ce statele Europei Centrale și de Est au adoptat modele de pensii de tip multipilon. Scopul final al acestor reforme rămâne însă unul comun și anume, acela de a contribui la obținerea unor rate de înlocuire (raportul pensie/salariu) cât mai mari și la scăderea raportului de dependență (raportul pensionar/angajat) astfel încât, noile sisteme de pensii să fie mai adecvate, robuste, modernizate și sustenabile în timp. Cea de a doua abordare are la bază problematica îmbătrânirii populației și necesitatea creșterii solidarității între generații, prin promovarea îmbătrânirii active.

Implementarea acestui concept capătă o conotație deosebită, devenind nu doar o realitate ci și o necesitate a vremurilor prezente și viitoare, prin rolul pe care acesta îl joacă asupra reformării pieței muncii. Astfel, participarea tot mai activă a persoanelor în vârstă pe această piață, reprezintă una dintre strategiile Europa 2020 și are un impact deosebit asupra finanțelor publice, în sfera consumului și a economisirii precum și asupra piețelor financiare.

I.1. Protecția socială prin intermediul asigurărilor de pensii

Protecția socială a persoanelor vârstnice constituie tot mai mult o provocare la adresa statelor europene, situație ce se datorează în principal schimbărilor demografice ale ultimilor ani și numeroaselor dificultăți la care sunt expuse sistemele actuale de pensii. În acest context, reforma sistemelor de pensii s-a aflat în centrul unor ample dezbateri la nivel internațional. Aceste dezbateri au scos în evidență necesitatea creării unor sisteme durabile din punct de vedere financiar, cu atât mai mult cu cât numărul persoanelor în vârstă a sporit considerabil pe fondul creșterii longevității, fapt ce a contribuit la escaladarea cheltuielilor cu pensiile. Politicile sociale pot fi privite ca activități concrete ale „statului bunăstării”, cei mai mulți autori considerând piața, familia, comunitatea și statul, drept principale surse ale bunăstării.

Asigurările sociale și-au dovedit de-a lungul vremii eficacitatea în rezolvarea numeroaselor probleme ale vieții sociale, prin furnizarea unui „venit de înlocuire” pentru persoanele care nu mai sunt capabile să-și asigure cele necesare unui trai decent. *Pierre Rosanvallon*² consideră că, deși asigurările sociale rămân o preocupare importantă pentru

² Pierre Rosanvallon, „*La nouvelle question sociale. Repenser l'Etat-providence*”, Paris, 1995, în C. Zamfir (coord.), „*Politici sociale în România 1990-1998*”, Editura Expert, București, 1999, pag. 41

oricare stat, o serie de probleme cum ar fi nivelul tot mai ridicat al șomajului și excluziunea socială, fac ca acestea să fie depășite de situație. Soluția în acest caz „nu este aceea de respingere a asigurărilor sociale și a statului providență”, ci cea de promovare a unor politici sociale active în privința riscurilor, care să nu se mai bazeze pe solidaritatea între generații. Trebuie avut în vedere faptul că, beneficiile pot fi mai mult decât generoase în condiții economice favorabile, în timp ce în condiții de criză, acestea se pot reduce la valori din ce în ce mai mici, luând în calcul condițiile generale de trai ale populației.

Asigurările sociale sunt parte integrantă a sistemului de securitate, obiectivul lor primordial fiind acela de a compensa incapacitatea de a obține venituri prin muncă (ca urmare a apariției unor evenimente de risc cum ar fi pierderea capacității de muncă în mod temporar sau permanent, bătrânețea sau șomajul) prin beneficii bănești sau de natura serviciilor (Preda, Doboș, Grigoraș, 2004, pag. 17). Expresia „asigurări sociale” desemnează așadar, transferurile bănești de natură contributivă la care participă statul, patronii și populația ocupată, destinate întreținerii veniturilor beneficiarilor acestora, în condițiile în care nu mai au de lucru sau nu mai pot lucra. Introducerea pentru prima dată a conceptului de asigurare socială este atribuită reformatorilor conservatori von Bismarck și von Taffe, care între 1871 și 1891 au introdus primele legi asiguratorii în Germania, legi care au reprezentat o primă implicare a unui stat modern în asigurarea securității financiare a indivizilor pe baza cotributivității. Cu toate acestea, drepturile angajaților nu au simțit o îmbunătățire remarcabilă, Bismarck considerând anagajații ca niște „soldați ai muncii” într-o economie ce funcționa mai mult ca o armată, în interiorul căreia statul deținea autoritatea supremă, având calitatea de general, iar managerii pe cea de căpitani. Se poate menționa

faptul că, deși o mare parte a țărilor europene au urmat acest model, multe state precum Canada, Australia și SUA, au decis promovarea acestor legi, cu mare întâzieren.

După cel de-al doilea Război Mondial, în Marea Britanie a apărut sistemul de asigurări de tip Beveridge, „sub influența unor reformatori precum Beveridge și Bevan sau Butler (un liberal, un socialist și un conservator) și a ideilor unor economiști de marcă precum Keynes. În condițiile specifice de atunci din Marea Britanie (rolul deosebit de important al statului în economie, existența unor resurse constituite din primirea unor despăgubiri de război etc.), s-a ajuns la dezvoltarea rapidă a unui sistem comprehensiv de protecție socială, care a condus de fapt la ceea ce s-a numit statul bunăstării”³.

Protecția socială reprezintă un ansamblu de politici, mecanisme, instituții și organisme menite să ofere sprijin acelor persoane sau grupuri de persoane care nu sunt capabile să-și asigure prin eforturi proprii condiții minime de subzistență⁴. Potrivit unor abordări recente, protecția socială este sinonimă cu securitatea socială, dar documentele internaționale și literatura de specialitate a ultimilor ani folosesc sintagma „securitate socială”. Acest termen a fost introdus pentru prima dată în SUA, în august 1935, în documentul intitulat „Social Security Act” și a avut un sens mult mai larg, făcând referire la protecția șomerilor, asigurarea de bătrânețe, accidente de muncă și deces, sănătate publică și asistență socială.

³ Marian Preda (coord.), „*Asigurări sociale*” în Pop Luana Miruna „*Dicționar de politici sociale*”, Editura Expert, București, 2002, pag. 37

⁴ Cătălin Zamfir, Lazăr Vlăsceanu (coord.), „*Dicționar de sociologie*”, Editura Babel, București, 1993, pag. 465

Potrivit OIM, „protecția sau securitatea socială reprezintă transferurile formale sau informale de venit, în bani sau în natură, prin care se asigură accesul la servicii de sănătate și securitatea veniturilor, pentru a face față anumitor riscuri sociale..., în scopul de combatere a sărăciei prin intermediul proceselor de redistribuire a unor venituri, ca formă de manifestare a solidarității sociale și mijloc de asigurare a stabilității și coeziunii sociale” (Mustățea, 2008, pag. 23-25). Securitatea socială este definită ca ansamblul măsurilor legale având drept scop menținerea venitului individual sau furnizarea unui venit în cazul dispariției tuturor surselor, sau în cazul în care intervin cheltuieli suficient de mari care pot expune populația unor riscuri.

Asigurarea socială reprezintă o formă de protecție socială prin care o societate acordă membrilor săi o modalitate de sprijin în cazul apariției unor riscuri (îmbolnăvirea, reducerea capacității de muncă datorită vârstei sau a șomajului etc.). Principala condiție ca cetățenii să fie protejați în orice situație de risc social, este ca sistemul de securitate socială să se constituie prin intermediul a două componente complementare, sistemul de asigurări sociale și cel de asistență socială, într-o rețea de siguranță – „*safety net*”. De-a lungul timpului s-au formulat o serie de propuneri privind asigurările sociale, ce conțin elemente specifice culturii naționale, dar și coordonate comune, precum faptul că: sunt legate de riscurile sociale; sunt stabilite prin lege; furnizează beneficii financiare indivizilor atunci când riscul devine manifest, iar obținerea beneficiilor este condiționată de nivelul contribuției. Asigurările sociale sunt „partea componentă a sistemului de securitate socială care are drept obiectiv principal compensarea prin beneficii în bani sau servicii a imposibilității obținerii veniturilor salariale în anumite situații de risc (muncă,

bătrânețe, șomaj etc.) cu care se confruntă asigurații”⁵. Asigurările sociale participă la repartitia unei părți importante din produsul intern brut și constituie un mijloc de control asupra formării, repartizării și utilizării acestuia. Cu o istorie la nivel mondial de peste o sută de ani, asigurările sociale sunt „cel mai important mijloc de realizare a protecției sociale, prin apelul la spiritul de prevedere al individului și la solidaritatea umană, inter și intragenerațională, în scopul obținerii unui venit de înlocuire în situații specifice, cu garanția statului”⁶.

Principalul sistem asiguratoriu este cel al pensiilor publice. Pensiile reprezintă o „sumă monetară destinată să înlocuiască continuu, în condiții contractuale, veniturile din muncă la încetarea activității, fie din cauza vârstei, fie din pierderea totală sau parțială a capacității de muncă”⁷. Dacă pentru un anumit tip de risc se poate stabili o bază actuarială, se pot înființa și asigurări private suplimentare, cum ar fi fondurile de pensii private, administrate separat de bugetul de stat, dar cu obligativitatea acestuia de a garanta drepturile asiguraților și de a reglementa, superviza și controla funcționarea acestora. Cu toate acestea, „implicarea abuzivă a statului în sistemul de pensii este condamnată, pentru că fondul de pensii este al contribuabililor și nu al tuturor cetățenilor, precum bugetul de stat, iar el trebuie administrat în interesul și sub controlul reprezentanților asiguraților”⁸.

⁵ Marin Preda, Cristina Doboș și Vlad Grigoraș, „Sistemul de asigurări de pensii din România în perioada de tranziție: probleme majore și soluții”, Editura Institutului European din România, București, 2004, pag. 17

⁶ Ioan Mărginean, „Probleme și soluții posibile pentru reforma sistemului de protecție socială și de servicii sociale”, în Calitatea Vieții, nr. 3-4/1994, pag. 212

⁷ L. Lungu, I. Mărginean, M. Preda, „Către consolidarea sistemului de pensii din România”, 2007, pag. 19-20

⁸ Marian Preda, „Politica socială românească între sărăcie și globalizare”, Editura Polirom, Iași, 2002, pag. 82